מגן אבות / מעין שבעי

The abbreviated form of הזרת הש"ץ, repetition of שמונה עשרה, that is recited on ליל שבת, known as שבון שבע, poses several issues: Why do we recite מעין שבע only on Friday nights? Is שמונה a form of הזרת הש"ץ Why do we recite the opening שמונה of מעין שבע and the end of the middle ברכה of שמונה עשרה when מעין שבע contains within it abbreviated forms of all seven ליל שבת of שמונה עשרה? What was the origin of this practice? Did the practice begin in ארץ ישראל or in כבל ?

Two references to the practice appear in the תלמוד בבלי, one in the תלמוד בבלי and one in the תלמוד ירושלמי:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כד' עמ' ב'-דאמר רבא: יום מוב שחל להיות בשבת, שליח ציבור היורד לפני התיבה ערבית אינו צריך להזכיר של יום מוב, שאילמלא שבת אין שליח צבור יורד ערבית ביום מוב. הכי השתאָ התם, בדין הוא דאפילו בשבת נמי לא צריך, ורבנן הוא דתקוני משום סכנה.

Translation: For Raba said: On a Festival that falls on the Sabbath, the prayer leader who descends before the ark at the Evening Service need not make mention of the Festival, because if not for it being Shabbos, the prayer leader would not descend before the ark at the Evening Service on Festivals. On what basis can you compare these situations! Concerning repeating Shemona Esrei, it is not required by ritual law even on the Sabbath, and it was the Rabbis who instituted it on account of danger.

רש"י מסכת שבת דף כד עמ' ב'-שליח ציבור היורד ערבית - המתפלל ברכת מעין שבע קונה שמים וארץ מגן אבות בדברו.

Translation: The prayer leader who descends before the ark at the Evening Service-He is the one who recites the abbreviated form of Shemona Esrei in the following manner: Konay Shamayim V'Aretz Magen Avos.

משום סכנה – מזיקין, שלא היו בתי כנסיות שלהן בישוב, וכל שאר לילי החול היו עסוקין במלאכתן, ובגמרן מלאכתן מתפללין ערבית בביתן, ולא היו באין בבית הכנסת, אבל לילי שבת באין בבית הכנסת, וחשו שיש שאין ממהרין לבא ושוהין לאחר תפלה, לכך האריכו תפלת הצבור.

Translation: Because of danger-Evil spirits. The synagogues at that time were not located within the residential areas. On weekdays, the general public was busy with their work and when they finished work, they would recite Tefilas Arvis at home and would not go to the synagogue. But on Friday nights, the general public would go to synagogue. Our Sages were concerned that some might not hurry to come to synagogue to be on time and would linger in synagogue after the others left. That is why our Sages instituted a practice that lengthened the service.

^{1.} I would like thank Rabbi Dr. Dalia Marx and Rabbi Jack Kaufman for sharing their notes on מנין שבע with me.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ח דף יא מור ד /ה"א–אמר רבי יוסי בר' נהיגין תמן במקום שאין יין שליח ציבור עובר לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותם במקדש ישראל ואת יום השבת².

Translation: Rav Yossi son of Rav said: We conduct ourselves here that when there is no wine available for Kiddush, the prayer leader descends to the ark and recites an abbreviated form of Shemona Esrei and ends the abbreviated form of Shemona Esrei with the Bracha of Mikadesh Yisroel V'Es Yom Ha'Shabbos.

Here is one further explanation of the סכנה that prompted the establishment of the practice of reciting מעין שבע:

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) מנין עמוד 503–(י') למה אומרים ברוך מגן אברהם (מגן אבות) בלילי שבתות ואין אומרים אותו בימים טובים, מפני המאחרים שמא יבואו הלסטים ויקחו לבושיהם, מפני שהן יודעין בלילי שבתות ואינן יודעין בליל ימים טובים.

Translation: What prompted the institution of the practice to recite Baruch Magen Avrohom (Magen Avos) on Friday nights and why is it not recited on the eve of Holidays? It was instituted for the benefit of those who came late to synagogue. Our Sages were concerned that robbers would attack those left in the synagogue and would steal their clothing. Our Sages instituted the practices for Friday nights and not for the eve of Holidays because the robbers were aware that Jews congregated in synagogue on Friday nights but were not aware that Jews congregated in synagogue on the eve of Jewish holidays.

From the following statement of the הרדים, a commentary on the תלמוד, a commentary on the הלמוד, we can conclude that the reasons given for the practice described in both were the reasons why the practice was instituted in בבל, Babylonia:

פירוש מבעל ספר חרדים–תמן בבבל–שהיה בה מקומות שאין יין; והרי אמרנו למעלה שסומך על קדושת היום שבתפלת ערבית, דמצות תורה זכור את יום השבת, לקדשו בדברים בכניסתו וביציאותו, כיון שקדשו בדברים יצא. ומדרבנן אף על פי שקדש בתפלה אצרכוהו לקדש שנית איין וכיון דלא אפשר לקיים מדרבנן יקיים דאורייתא. ולפי שתפלת ערבית רשות ולכך לא הצריכו לש"ץ לחזור התפלה למי שאינו בקי. הכא דחובה קידוש ודין תורה, והרי אין לו יין ששכנו הקרוב אליו יקדש לו, הנהיגו ששליח ציבור יחזור מעין שבע וחותם בשבת להוציא את מי שאינו בקי.

Translation: The word "here" used in the Gemara was a reference to Babylonia. There were places within Babylonia where wine was not available. We already noted above that a person can rely on fulfilling the Mitzvah of sanctifying Shabbos by reciting the middle Bracha of Shemona Esrei in Tefilas Arvis of Friday night. It is a mitzvah, from the Torah, to remember Shabbos, to sanctify Shabbos through the recital of words, at the beginning of Shabbos and at the end of Shabbos. Once a person has sanctified Shabbos by reciting words, he has fulfilled his Biblical obligation to remember Shabbos. Our Rabbis instituted the practice to sanctify Shabbos again over wine even though it was already sanctified by reciting Shemona Esrei. In situations where one cannot sanctify Shabbos in accordance with the direction of the Sages, it is

^{2.} According to this קירוש על היין is not a form of חזרת הש"ץ but is a substitute for קירוש על היין, Kiddush over wine.

להבין את התפלה

sufficient to have sanctified Shabbos through Shemona Esrei. Since Tefilas Arvis is optional, it is not necessary to repeat Shemona Esrei in order to help those who do not know how to recite Shemona Esrei fulfill their obligation. On Friday night, it is a Biblical obligation to sanctify Shabbos in Shemona Esrei. When many could not rely on their neighbors having wine and including them in the sanctification of Shabbos over wine, it became necessary to institute the practice of the prayer leader repeating an abbreviated form of Shemona Esrei and end it with the Bracha of Mikadesh Ha'Shabbos to fulfil the obligation for the ones who did not know how to recite Shemona Esrei on their own.

The בעל ספר הרדים demonstrates how both תלמודים present the reasons why the practice was instituted in בבל, Babylonia. We also learn the following: As a result of the performance of our practices on Friday night, we fulfill both a קידוש of מצוה דאורייתא of מצוה דרבנן is fulfilled with ברבון is fulfilled with קידוש of קידוש of מצוה דרבנן is fulfilled with קידוש of מצוה דרבנן. The ליל שבת on אליל שבת of מצוה דרבנן.

If both references in the תלמודים are to מנהג בבל, what was the practice in ארץ ישראל? We know that the ארץ ישראל mecited מעין שבע as a form of מעין הורת הש"ץ as it was because the wording of מעין שבע follows closely the wording of מעין מבע as it was recited according to מנהג ארץ ישראל. Here are two examples: we open the מנהג ארץ ישראל by reciting the opening words of שבע as they appear in מנהג ארץ ישראל.

ברוך אתה י–י, א–להינו וא–להי אבותינו, א–להי אברהם, א–להי יצחק, וא–להי יעקב, הא–ל הגבור והנורא, א–ל עליון, קונה שמים וארץ

We also say: מעין הברכות, א-ל ההודאות, אדון השלום. Those words represent an abbreviated form of the ברכה of the מעון הברכות ועושה השלום which was the הברכה of the מנהג ארץ ישראל in מנהג ארץ ישראל.

We can also conclude from the failure of the גמרא to provide an explanation as to why the practice to recite מנין שבע began in ארץ ישראל that the practice began in ארץ ישראל מדי ליל שבת מונה עשרה that the practice began in ארץ ישראל as the first and for the reason that it was necessary to recite ממונה עשרה on מקדש שבת בדברים recited שליח ציבור the מקדש שבת בדברים so that those who did not know how to recite the מנין שבע of ליל שבת of מנין שבע and reciting שליח ציבור that one purpose of reciting מנין שבע was to assist those who did not know how to recite the מניך שבע of שמונה עשרה of שמונה עשרה of שמונה עשרה of שמונה עשרה of supported by the following:

תשובות הגאונים החדשות – עמנואל (אופק) סימן יח–והכי אמ׳ רב משה יחיד שמעה בלילי שבת ולא התפלל אתה קדשת כיון ששמע משליח צבור מגן אבות בדברו שהיא ברכה אחת מעין שבע ברכות מתחלה ועד סוף יצא ידי חובתו. והכי אמ׳ רב נמרונאי היכא דלא התפלל

שבע ברכות ושמען משליח צבור מגן אבות בדברו מרישא ועד סוף נפיק.

Translation: This is what Rabbi Moshe said: an individual who erred in the recital of Shemona Esrei on Friday night and did not recite the Bracha of Ata Kidashta as long as he listens to the prayer leader recite Magen Avos Bidvaro which is an abbreviated form of Shemona esrei from start to finish, fulfills his obligation. This is what Rav Notrani said: if he failed to recite the Shemona Esrei of Friday night and heard the prayer leader recite: Magen Avos Bidvaro from start to finish, he fulfilled his obligation.

Why did they not institute the practice of repeating the complete שמונה עשרה on Friday night? Our Sages were concerned that if the complete was repeated on Friday night, the public would extend the practice to the other nights of the week. By using an abbreviated version of שמונה עשרה, everyone recognized that they were following a practice that was meant to be limited to Friday night. That may further explain why in addition to reciting the abbreviated form of שמונה עשרה, we also recite the opening ממונה עשרה and close with the end of the middle ברכה of שמונה עשרה of תפלת מעריב, as a safeguard that the practice not be adopted for מעריב of weekdays.

We might be able to draw one additional conclusion from this discussion. We may have uncovered another difference between מנהג בכל and מנהג ארץ ישראל. According to מנהג ארץ ישראל on Friday night was a חובה, mandatory, and not a חובה, optional, as it was on every other night of the week since it represented the Biblical requirement to be מנהג בבל. מקדש שבת בדברים apparently disagreed. It viewed the recital of חשונה עשרה on Friday night not as a חובה, mandatory, but as a חובה, optional. They must have considered קידוש על היין, Kiddush over wine, as the fulfillment of both the Biblical requirement to sanctify שבת brough words and the Rabbinical requirement to sanctify מעין שבע in Babylonia began only as a result of one of the two concerns reasons cited above; i.e. danger or because of the unavailability of wine. Since they borrowed the practice of reciting מעין שבע, they kept the wording as it was recited in ארץ ישראל.

One last point. Some follow the practice of omitting מנין שבע when the first night of הסם falls on Friday night. They justify that act by arguing that since the first night of הסם is a סכנה ליל שימורים, there is no no need to be concerned about סנה danger. That practice aparently follows מנהג בבל and ignores מנהג ארץ ישראל. Query: why is no consideration given to the possibility that reciting שמונה עשרה on Friday night may be a חובה המונה עשרה in מקדש שבת בדברים? How do those who do not know how to recite שמונה עשרה fulfill their obligation if the prayer leader does not recite מעין שבע